



Fotoğraf: Gençer Yurttaş

“...ilk aklına gelen şey nedir diye sorarsan, ben ona paylaşım çılgınlığı derim.”

Yücel Tunca

# YENİ MEDYADA FOTOĞRAFÇILIK DA MI YENİ OLDU?

Yeni medya çağında yaşıyoruz. Hayatımızda daha çok sosyal ağlar üzerinden etkide bulunan bu çağda birçok alana bakış açısı değişmiş durumda. Peki modern fotoğrafçılıkta neler değişiyor? Dijital fotoğrafçılık yeni medyada nasıl belirleniyor? Yeni medyanın temel prensipleri olan dijitallik, etkileşim, zaman-mekân özgürlüğünün fotoğrafçılığa sunduğu avantajlar nelerdir? Bunların hepsi bu gün tartışılması ve düşünülmesi gereken sorular. Galata Fotoğrafhanesi'nde modern fotoğrafçılık üzerine atölye çalışmaları yapan Fotoğraf Notları, Fotoğrafsız adlı dergilerin sahibi **Yücel Tunca**, 'Yeni Medyada Fotoğrafçılık' üzerine sorularımızı cevapladı:

Röportaj: Sabina JAFAROVA

Khas yüksek lisans öğrencisi

## Teknolojinin gelişmesi ve dijitalleşme fotoğrafçılığı nasıl etkiledi?

-Baştan şunu söyleyeyim: Photoshop'a karşı olan fotoğrafçılardan değilim. Daha 1840'larda ilk üretilen fotoğraflarda dönemin teknik sorunları gereği doğrudan doğruya müdahaleler var. Türkçe'ye bile Fransızca'dan "rötuş" olarak geçmiş sözcüğün İngilizce'de ise "retouch" denilen işlemin kökeni o günlere dayanıyor. İlk fotoğrafların fotoğrafçılarla ressamların iş birliğiyle ortaya çıkan ürünler olduğunu görüyoruz. Bugün Photoshop gibi yazılımların fotoğrafın bir parçası olup olmaması, üzerinde çok da ısrarla durulması gereken bir şey değil.

## Neden ısrarla durulmamalı?

- Sadece şöyle bir durum var, ilk Dagerotayp'lardan sonra özellikle 1900'lerin başından itibaren karanlık oda teknikleri gelişmeye başladığında mesela Man Ray gibi Laszlo Moholy-Nagy gibi bir takım Dadaist fotoğrafçılar o kadar yoğun bir biçimde fotoğraflara karanlık oda müdahalesi yapıyorlardı ki! Aslında analog fotoğrafçılığın mabedi dediğimiz o kırmızı ışıklı karanlık odadan çıkmış bunlar. Dönemin tekniği bu tür uygulamalar yapmayı mümkün kılıyormuş. Bugünün teknolojisiyle de şimdi başka şeyler yapmaya çalışıyoruz. Bu nedenle bu tür müdahaleleri normal görüyorum.

## Peki bu tür müdahalelerin sınırı var mı?

-Tartışılması gereken şeylerden biri bu. İkincisi de özgünlük meselesi. Dijital fotoğrafın bilgisayar yazılımları sureti ile manipülasyona uğratılması bir problem değil, bu manipülasyonların fotoğraf dünyasındaki ve sanat tarihindeki yerinin araştırılmasıdır asıl mesele. Photoshop'un getirdiği kolaylık şu: Eskiden karanlık oda denilen şey gerçekten fotoğrafın kendi bilgisinin dışında ekstra yeni bilgi gerektiriyordu. Bugünse yazılımlar çok daha kolay öğrenilebiliyor, daha pratikler.

## Yeni medya döneminde fotoğrafçılıkta profesyonelliğe bakış açısı nasıl değişti?

- Fotoğraf çekerken kimi insanlarla tanışıyoruz, bana şöyle sorular soruyorlar: "Fotoğraf makinen kaç para?" mesela diyorsun ki 2500 dolar. Şöyle bir düşünüyor, kendisi de alabilir. "Objektif kaç?" 1000 dolar, diyorsun. Onu da alabilir! Tripod kaç para? 400 dolar, o da alınabilir. Ve şöyle bir kafadan hesap yapıyor. Ben de teşvik ediyorum, alsınlar, bundan sonra kendileri çeksinler. Ama çekemiyorlar. Çekemezler. Fotoğraf makinesi dediğiniz şey arkasındaki fotoğrafçıyla beraber varolan bir şey. Tek başına fotoğraf makinesi herhangi bir detayı göremez. Işık ayırımı yapamaz. Estetize edemez. Dolayısıyla herkes fotoğraf makinesini alır ve çok kolaylıkla kullanır, ama profesyonelleşme dediğimiz şey emekle olabilir ancak.

## Eski kuşak fotoğrafçılar bazen neden yeniliklerden kaçıyorlar?

- Özellikle tutucu toplumlarda yeni olan şeylere karşı hep bir reaksiyon vardır. Aynı zamanda çok egosantrik bir durumdur, kendi değerinin azalmasına neden olabilecektir yeni olan. O zaman sizin devriniz kapanıyor demektir; ölüm fermanınızdır o bir anlamda. Bir adım atarsanız eğer geçerseniz öbür tarafa, yeniliğin tarafına.

Siz de onunla beraber gelişmeye devam edersiniz. Eski kuşağın, eski tekniklerine körü körüne bağlı kalırsanız ve bunu da bir sadakat ve zorunlulukmuş gibi lanse ederseniz bir tür zombi olursunuz! Dolayısıyla, bence, fotoğrafçının yeniliklere karşı sorgulayıcı, ama aynı zamanda da benimseyici bir yanının olması lazım.

## Yeni medya ile fotoğrafçılık çok mu değişti?

-Yeni medyanın başka türlü, yeni bir fotoğrafçılığı ortaya çıkardığını çok sanmıyorum. Yeni medyanın doğuşu dijital teknolojiye biraz daha geç olduğu için, fotoğrafçılar fotoğraflarını üretmeye devam ediyorlar, sadece paylaşımında bir çılgınlık var. Sosyal medyada fotoğrafla, görselle ilgili ilk aklına gelen şey nedir diye sorarsan, ben ona paylaşım çılgınlığı derim. Bu paylaşımların da aslında şöyle bir yanı var: Tek yönlü bir paylaşım!

## Paylaşım nasıl tek yönlü olabiliyor?

- Tek yönlülük paylaşım sözcüğünün anlamına bile aykırı. Paylaşım interaktif bir şeydir. Bu olmayınca paylaşım sunuma dönüşüyor. Fotoğrafçılar çektiklerini o kadar çok sergilemeye hevesliler ki sosyal medyada kendileri dönüp başka fotoğrafçıların ne yaptığını bakmak ihtiyacı duymuyorlar. Bu da zaten gelişimi zayıflatıyor. Başka bir şekilde varolma ihtiyacı insanları sosyal medyaya sürüklüyor. Kendini ifade etmenin en kolay yollarından biri de fotoğraf çekmektir. Mesela, ressam olmak zor iş, fotoğraf makinesini kullanmak ise en kolay. Bir takım yazılımlarla hiç de fena olmayan şeyler ortaya koyabiliyorsun. Ama bu sen misin? Cevabı olmayan bir soru. Çünkü onun için önemli olan ne kadar 'like' geldiği (beğenildi)... Çünkü bu 'like'ler onu mutlu ediyor. Bir taraftan çok pozitif görünüyor. Ama aslında yalan, avuntu.

## Yeni medya döneminde fotoğrafçılıkta telif hakları, etik sorunlar nasıl çözülüyor?

- Fotoğraflar eskiden beri hep çalınıyor. Ama bilgi sahibi olup hak arayışına girenler çoğunlukla haklarını kazanıyorlar. Bir fotoğrafçı eğer özellikle de sosyal medyada fotoğraflarını paylaşıyorsa dijital imza atma bilgisine sahip olmalı. İmza silinmiş olsa bile, çekilen her bir karenin bir an öncesi ve bir sonrası vardır. Dolayısıyla bunu ispat etmek mümkün. Eğer ben bunu belgeleyebiliyorsam, özellikle de fotoğrafların exif bilgileri (Fotoğrafın hangi makinayla çekildiği, ne zaman çekildiği gibi bilgiler) de deşifre edildiğinde telif hakları korunabiliyor. Fakat tazminatlar da çok küçük olduğu için bir fotoğrafçı bununla uğraşma gereğini çok fazla duymuyor. Ayrıca bunu bir etik problem gibi algılamadığı için de mücadele etmiyor. Oysaki bununla etik olarak da mücadele etmek lazım.

## Sosyal medya üzerinden para kazanma imkânı nasıl?

- Para kazanılıyor muymuş? Yüzde 2'dir bu bütün meslek hayatımda. İşler, websitesine bakanlardan gelmez. Birisi tavsiye eder seni. Ondan sonra bakarlar websitene. Batı dünyasında bu işler normalde ajanslar üzerinden yapılır. Onların da portföyleri vardır. Fotoğrafçılar o portföylere girmek için zaten prezantasyonlarda bulunurlar. Kendini tanıtabilme açısından yeni medya araçlarını kullanmak faydalıdır. Çok saygın bir yol olmadığını söyleyebilirim. Saygın yol, daha çok ciddi sergilerdir, kitaplardır.



### Örnek verebilir misiniz?

- Türkiye'den mesela Mehmet Turgut sosyal medyadan doğmuş biridir ama daha sonra yaptığı projelerle şu anda Türkiye'de adı en çok anılan fotoğrafçılar arasına girmiştir. Bunun dışında Niko Guido da aslında fotoğraf projelerini üretiyor ve sonrasında sosyal medya üzerinden duyuruyor çoğunlukla. Sosyal medya onlar gibi popüler fotoğrafçıların daha fazla duyurulmaları için epey faydalı.

### Üç yıldır Fotoğraf Notları, Fotoğrfsız adlı kendi dergileriniz yayınlanıyor. Bunların geleneksel foto dergilerinden farkı nedir?

- Bu iki derginin her birinin kendine dair özellikleri var. Fotoğrfsız dergisi kapağı dışında hiç fotoğraf yayımlanmayan bir dergi. Bütün yazılar fotoğrafla ilgili ama fotoğraflar yok. Fotoğraf göstermek yerine daha çok fotoğrafı konuşmayı amaçlıyor. Fotoğraf Notları ise sadece fotoröportaj yayımlayan Türkiye'deki ilk ve tek dergi. Biz fotoğraf göstermeye değil, hikâyeler anlatmaya çalışıyoruz. Fotoğraf hikâyeyi bastırmasın diye parlak, kuşe kağıtlardan uzak duruyoruz.

Fotoğraf makinesi dediğiniz şey arkasındaki fotoğrafçıyla beraber var olan bir şey. Tek başına fotoğraf makinesi herhangi bir detayı göremez. Işık ayırımı yapamaz. Estetize edemez. Dolayısıyla herkes fotoğraf makinesini alır ve çok kolaylıkla kullanır, ama profesyonelleşme dediğimiz şey emekle olabilir ancak.

